

Suvestinė redakcija nuo 2021-11-01

Nutarimas paskelbtas: TAR 2017-02-15, i. k. 2017-02592

LIETUVOS BANKO VALDYBA

NUTARIMAS DĖL LIETUVOS BANKO FINANSŲ RINKOS PRIEŽIŪROS POLITIKOS PATVIRTINIMO

2017 m. vasario 14 d. Nr. 03-27
Vilnius

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Lietuvos banko įstatymo 11 straipsnio 1 dalies 6 punktu, Lietuvos banko valdyba **n u t a r i a**:

Patvirtinti Lietuvos banko finansų rinkos priežiūros politiką (pridedama).

Valdybos pirmininko pavaduotojas,
pavaduojantis Valdybos pirmininką

Raimondas Kuodis

LIETUVOS BANKO FINANSŲ RINKOS PRIEŽIŪROS POLITIKA

I SKYRIUS BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Lietuvos banko finansų rinkos priežiūros politika (toliau – Politika) įgyvendina Lietuvos Respublikos Lietuvos banko įstatymo (toliau – LBĮ) 11 straipsnio 1 dalies 6 punkte Lietuvos banko valdybai numatytą įpareigojimą nustatyti finansų rinkos priežiūros politiką.

2. Politikoje nustatyti Lietuvos banko tikslai ir funkcijos prižiūrint finansų rinką ir finansų rinkos priežiūros principai.

3. Politikos nuostatos apima dvi finansų rinkos priežiūros sritis – riziką ribojančią priežiūrą ir finansinių paslaugų teikimo priežiūrą.

4. Politika netaikoma atliekant kitas su finansų rinkos priežiūra susijusias, tačiau atskiras Lietuvos banko funkcijas: ne teismo tvarka nagrinėjant vartotojų ir finansų rinkos dalyvių ginčus (LBĮ 8 straipsnio 2 dalies 3 punktas), vykdant makroprudencinę politiką (LBĮ 8 straipsnio 2 dalies 7 punktas), atliekant pertvarkymo institucijai priskirtas funkcijas (LBĮ 8 straipsnio 2 dalies 8 punktas), atliekant mokėjimo ir vertybinių popierių atsiskaitymo sistemų priežiūrą (LBĮ 42 straipsnio 2 dalies 8 punktas).

5. Politikos nuostatos taikomos atsižvelgiant į teisės aktuose nustatytas Lietuvos banko teises ir pareigas, Bendrojo priežiūros mechanizmo reikalavimus, Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatyme nustatytus teisėkūros principus, taip pat atsižvelgiama į Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo 36² straipsnyje nustatytus ūkio subjektų veiklos priežiūros principus, Europos bankininkystės institucijos, Europos draudimo ir profesinių pensijų institucijos, Europos vertybinių popierių ir rinkų institucijos, Bazelio bankų priežiūros komiteto, Tarptautinės draudimo priežiūros institucijų asociacijos, Tarptautinės vertybinių popierių komisijų organizacijos, Tarptautinės pensijų sistemos priežiūros institucijų organizacijos, Tarptautinio kredito unijų priežiūros institucijų tinklo ir kitų institucijų ir organizacijų dokumentus, nustatančius finansų rinkos reguliavimo ir priežiūros principus ir praktiką.

II SKYRIUS LIETUVOS BANKO TIKSLAI IR FUNKCIJOS PRIŽIŪRINT FINANSŲ RINKĄ

6. Lietuvos banko misija – kurti naudą visuomenei siekiant patikimos finansų sistemos ir tvarios ekonomikos plėtros.

7. Vykdydamas Lietuvos banko misiją, Lietuvos bankas siekia finansų rinkos priežiūros srityje prisidėti prie to, kad būtų išlaikyta ir sustiprinta stabili, patikima, konkurencinga ir efektyvi šalies ekonomikos ir visos visuomenės gerovei tarnaujanti finansų rinka.

8. Su finansų rinkos priežiūros sritimi susijusius teisės aktus leidžia ir kitus svarbiausius sprendimus priima Lietuvos banko valdyba. Rekomendacijas leidžia ir kitus teisės aktuose nustatytus finansų rinkos priežiūros klausimus svarsto ir sprendžia Finansų rinkos priežiūros komitetas. Finansų rinkos priežiūros funkciją tiesiogiai atlieka Bankų ir draudimo priežiūros departamentas, Finansinių paslaugų ir rinkų priežiūros departamentas ir Teisės ir licencijavimo departamentas (toliau – Finansų rinkos priežiūros departamentai).

Punkto pakeitimai:

Nr. [03-153](#), 2020-10-22, paskelbta TAR 2020-10-26, i. k. 2020-22212

Nr. [03-185](#), 2021-10-25, paskelbta TAR 2021-10-27, i. k. 2021-22323

9. Lietuvos bankas siekia, kad būtų įdiegtos proporcingos ir veiksmingos finansų rinkos reguliavimo priemonės, laiku nustatytos prižiūrimiems finansų rinkos dalyviams kylančios problemos ir jos būtų veiksmingai sprendžiamos pažangiomis priežiūros priemonėmis, finansų rinka veiktų patikimai ir veiksmingai, būtų darniai plėtojama, rinkos dalyviai elgtųsi atsakingai, o vartotojai priimtų racionalius finansinius sprendimus. Skiriamos dvi priežiūros sritys:

Punkto pakeitimai:

Nr. [03-185](#), 2021-10-25, paskelbta TAR 2021-10-27, i. k. 2021-22323

9.1. riziką ribojanti priežiūra – prižiūrint finansų rinkos dalyvius siekiama, kad jie turėtų pakankamai kapitalo ir būtų likvidūs, veiksmingai valdomi ir tinkamai valdoma jų prisiimama rizika, taip prisidedant prie visos finansų sistemos stabilumo ir patikimumo;

9.2. paslaugų teikimo priežiūra – prižiūrint ir skleidžiant informaciją apie finansines paslaugas ir rinkas siekiama, kad rinkos dalyviai elgtųsi atsakingai, o vartotojai priimtų racionalius finansinius sprendimus.

10. Lietuvos bankas siekia sumažinti bet kokią galimą interesų konfliktą tarp paslaugų teikimo priežiūros tikslų ir finansų rinkos dalyvių riziką ribojančios priežiūros tikslų. Kilęs interesų konfliktas sprendžiamas Finansų rinkos priežiūros komitete arba, jeigu priimami sprendimai gali daryti reikšmingos įtakos visai finansų sistemai, – Lietuvos banko valdyboje. Kilęs interesų konfliktas sprendžiamas įvertinant kiekvieną atvejį individualiai ir priimant kuo labiau viešuosius interesus atitinkantį sprendimą.

Punkto pakeitimai:

Nr. [03-153](#), 2020-10-22, paskelbta TAR 2020-10-26, i. k. 2020-22212

Nr. [03-185](#), 2021-10-25, paskelbta TAR 2021-10-27, i. k. 2021-22323

III SKYRIUS **FINANSŲ RINKOS PRIEŽIŪROS PRINCIPAI**

11. Lietuvos bankas, vykdydamas jam pavestą finansų rinkos priežiūros funkciją, vadovaujasi šiais principais:

11.1. veiksmingumo – pagal šį principą Lietuvos bankas turimus ribotus žmogiškuosius ir organizacinius išteklius siekia naudoti taip, kad kuo geriau įgyvendintų savo misiją ir pasiektų nustatytus tikslus;

11.2. proporcingumo – pagal šį principą priežiūros veiksmai turi atitikti priežiūros tikslus, prižiūrimų finansų rinkos dalyvių sisteminę svarbą ir rizikingumą, pripažįstant skirtumus tarp įvairių rinkos dalyvių veiklos modelių, teikiamų paslaugų pobūdžio ir kompleksiskumo. Šiuo principu grindžiamas siekis, kad prižiūrimi finansų rinkos dalyviai nepatirtų perteklinės administracinės naštos;

11.3. priežiūros, pagrįstos rizikos vertinimu, – pagal šį principą, atsižvelgiant į veiksmingumo ir proporcingumo principus, daugiausia dėmesio ir išteklių skiriama rizikingiausioms arba didžiausią neigiamą įtaką galinčioms sukelti sritims, t. y. tiems finansų rinkos dalyviams ir jų teikiamoms finansinėms paslaugoms, kurių žlugimas arba jų vykdoma veikla (veiklos modelis) neigiamai paveiktų finansų sistemos stabilumą ir patikimumą, pažeistų finansinių paslaugų vartotojų interesus:

11.3.1. tokios priežiūros modelis grindžiamas nuostata, kad ne visi finansų rinkos dalyviai arba jų teikiamos paslaugos daro vienodą įtaką finansų sistemos stabilumui ir patikimumui, vartotojams, kitiems viešiesiems interesams. Todėl Lietuvos bankas savo išteklius sutelkia sistemškai svarbesnių finansų rinkos dalyvių, kurių netinkama veikla arba galimas žlugimas turėtų reikšmingus padarinius šalies finansų sistemos stabilumui ir patikimumui, vartotojams, kitiems viešiesiems interesams. Priežiūros intensyvumas ir mastas auga didėjant finansų rinkos dalyvio keliamai rizikai. Jeigu nustatoma, kad finansų rinkos dalyvis kelia didesnę riziką, vykdoma intensyvesnė jo priežiūra, kol atitinkama rizika sumažėja iki priimtino lygio. Šiuo principu grindžiama ir nuostata, kad nesant Lietuvos bankui žinomų problemų toleruojama tam tikra priimtina rizika, susijusi su mažesnę riziką keliančių finansų rinkos dalyvių priežiūra;

11.3.2. tokios priežiūros metu atsižvelgiama ir į žalos, kurią finansų rinkos dalyvio netinkama veikla arba žlugimas galėtų padaryti finansų sistemos stabilumui ir patikimumui, vartotojams, kitiems viešiesiems interesams, mastą, ir į galimos netinkamos veiklos arba žlugimo tikimybę. Konkretaus finansų rinkos dalyvio reikšmė ir keliama rizika priklauso nuo jo dydžio, verslo modelio ir jo sudėtingumo, sąsajų su kitais finansų rinkos dalyviais, kritiškai svarbių finansinių paslaugų visuomenei teikimo. Kritiškai svarbiomis finansinėmis paslaugomis visuomenei laikytinos mokėjimų ir atsiskaitymų, mažmeninės bankininkystės paslaugos, finansų rinkos dalyvių vienų kitiems teikiamos paslaugos;

11.3.3. siekiant, kad tokia priežiūra išliktų veiksminga ir nepavėluota, kasdienėje Lietuvos banko veikloje svarbūs ne tik strateginiai arba metiniai planai, prioritetai, bet ir tinkamas reagavimas į besikeičiančią aplinką, t. y. neplanuoti patikrinimai prireikus arba net sudarytų planų keitimas;

Papunkčio pakeitimai:

Nr. [03-185](#), 2021-10-25, paskelbta TAR 2021-10-27, i. k. 2021-22323

11.4. orientuotos į prevenciją ir ateitį priežiūros – pagal šį principą Lietuvos bankas siekia kuo anksčiau nustatyti tikėtiną finansinių paslaugų riziką vartotojams ir galimas grėsmes finansų rinkos dalyvio veiklos tęstinumui, kad būtų galima laiku pradėti dialogą su finansų rinkos dalyviu ir imtis tinkamų priežiūros veiksmų vartotojų interesams apsaugoti bei sklandžiai finansų rinkos dalyvio veiklai užtikrinti. Lietuvos bankas vertina ne tik esamą riziką, bet ir tą riziką, kuri galėtų kilti ateityje. Šiems tikslams pasiekti būtinas abipusis Lietuvos banko ir prižiūrimų finansų rinkos dalyvių pasitikėjimas, atvirumas ir bendradarbiavimas. Lietuvos bankas tikisi, kad prižiūrimi finansų rinkos dalyviai patys kuo anksčiau informuos Lietuvos banką apie esamas arba galimas rizikas ir problemas, kad kartu jas būtų galima išspręsti su kuo mažesniu neigiamu poveikiu pačiam finansų rinkos dalyviui, vartotojams ir visai visuomenei;

11.5. finansų rinkos dalyvių, jų klientų ir priežiūros institucijos atsakomybių atskyrimo:

11.5.1. pagal šį principą už patikimą ir saugią finansų rinkos dalyvio veiklą, visų pirma, atsakingas pats finansų rinkos dalyvis (jo vadovai, akcininkai ar kiti dalyviai). Finansų rinkos dalyvio intencijos plėtojant verslą – priimti daugiau rizikos, nors tai gali sukelti didesnę grėsmę finansų sistemos stabilumui ir patikimumui, gali neatitikti viešojo intereso. Todėl Lietuvos bankas tikisi, kad kiekvienas finansų rinkos dalyvis veiks apdairiau, nei tai įpareigoja teisės normos, ir taip užtikrins įmonės saugumą ir patikimumą, taip pat prisidės prie finansų sistemos stabilumo ir patikimumo išlaikymo ir stiprinimo;

11.5.2. pagal šį principą finansų rinkos priežiūra negali ir neturi užtikrinti, kad nei vienas finansų rinkos dalyvis nebankrutuos arba nesutriks jo veikla. Finansų rinkos dalyviai, kaip ir bet koks kitas verslas, gali žlugti, tačiau šis procesas turi būti valdomas. Vykdydamas finansų rinkos priežiūrą Lietuvos bankas siekia, kad esminių teisės aktų reikalavimų nesugebantis laikytis finansų rinkos dalyvis pradėtų jų laikytis, o jeigu ne, būtų laiku pašalintas iš finansų rinkos. Lietuvos bankas taip pat siekia, kad finansų rinkos dalyvio pašalinimas iš rinkos sukeltų kuo mažesnę neigiamą poveikį visuomenei;

11.5.3. pagal šį principą, reguliuojant ir prižiūrint finansinių paslaugų teikimą bei informuojant vartotojus, siekiama suformuoti aiškų vartotojų supratimą, kad atsakomybė už jų priimtus finansinius sprendimus tenka ir jiems;

11.6. turinio prieš formą:

11.6.1. visų pirma pagal šį principą Lietuvos bankas siekia, kad finansų rinkos dalyviai suprastų reguliavimo ir finansų rinkos priežiūros tikslus ir surastų tinkamiausius sprendimus šioms tikslams įgyvendinti. Lietuvos bankas supranta finansų rinkos dalyvių ir jų verslo modelių įvairovę, todėl vadovaujasi principu, kad ne viskas tinka visiems. Priešingai, tuos pačius reikalavimus dėl objektyvių pagrindų kartais galima įgyvendinti skirtingai, atsižvelgiant į greitai besikeičiančią finansų rinką ir jos naujoves;

11.6.2. šis principas reiškia ir vadovavimąsi ne vien formaliomis taisyklėmis, tačiau ir reguliavimo tikslais, veiklos principais. Teisės aktai nustato tik tam tikrus reikalavimus, kurių finansų rinkos dalyvis turi laikytis, kad jo veikla būtų vykdoma saugiai ir patikimai, bet finansų

rinkos reguliavimas daugeliu atveju paremtas principais, o ne detaliomis taisyklėmis. Todėl Lietuvos bankas siekia, kad finansų rinkos dalyviai laikytųsi ne tik tiesiogiai teisės aktuose nustatytų reikalavimų, tačiau stengtųsi atsižvelgti ir į reguliavimo tikslus, veiklos principus. Lietuvos bankas tikisi, kad prižiūrimi finansų rinkos dalyviai neįsitrauks į kūrybinį žaidimą, skirtą veiklos arba verslo modelių rizikingumui užmaskuoti;

11.7. ekspertinio vertinimo svarbos – ekspertinio vertinimo tikslas yra nuspręsti, ar finansų rinkos dalyviai veikia saugiai ir patikimai, ar laikosi ir ar pajėgūs ateityje laikytis nustatytų riziką ribojančių ir kitų veiklos reikalavimų. Vykdamas greitai besikeičiančios finansų rinkos, kurios veiklos reguliavimas daugeliu atveju paremtas principais, o ne detaliomis taisyklėmis, orientuotą į prevenciją ir ateitį priežiūrą, ekspertinis vertinimas neišvengiamas. Todėl priežiūra grindžiama ne tik taisyklėmis ir aprašytais procesais, tačiau ir įrodymais bei analize pagrįsta Lietuvos banko tarnautojų nuomone. Lietuvos bankas rūpinasi Lietuvos banko tarnautojų profesinės kvalifikacijos ir kompetencijos išlaikymu ir kėlimu;

11.8. taikomų poveikio priemonių proporcingumo ir veiksmingumo – pagal šį principą poveikio priemonės finansų rinkos dalyviui taikomos tik tada, kai priežiūros tikslų negalima pasiekti kitu būdu (lot. *ultima ratio*), o taikomos poveikio priemonės turi atitikti pažeidimo pobūdį. Siekiama, kad taikomos poveikio priemonės atgrasytų pažeidimą padariusį asmenį ir kitus finansų rinkos dalyvius daryti pažeidimus, kad skiriamos baudos viršytų dėl pažeidimų gautas pajamas, kitokią turtinę naudą, išvengtus nuostolius arba padarytą žalą ir kitaip būtų veiksmingos. Pripažįstama, kad finansinių paslaugų priežiūros srityje ir riziką ribojančios priežiūros srityje finansų rinkos dalyvių padaromų pažeidimų pobūdis, priežiūros tikslai ir metodai skiriasi, todėl atitinkamai, kiek tai leidžia poveikio priemonių taikymą reguliuojantys teisės aktai, gali skirtis ir poveikio priemonių taikymo principai.

IV SKYRIUS BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

12. Finansų rinkos priežiūros departamentai, vykdydami savo funkcijas, glaudžiai bendradarbiauja su kitais Lietuvos banko padaliniais.

Punkto pakeitimai:

Nr. [03-185](#), 2021-10-25, paskelbta TAR 2021-10-27, i. k. 2021-22323

13. Lietuvos bankas kartu su tarptautiniais partneriais, tokiais kaip Europos Centrinis Bankas, Europos bankininkystės institucija, Europos draudimo ir profesinių pensijų institucija, Europos vertybinių popierių ir rinkų institucija, imasi aktyvių veiksmų plėtojant ir įgyvendinant Europos Sąjungoje taikomus reikalavimus bei vykdamas keliose valstybėse veikiančių finansų rinkos dalyvių priežiūrą.

14. Finansų rinkos priežiūros politika peržiūrima ir prireikus atnaujinama ne rečiau kaip kas trejus metus. Už politikos atnaujinimą atsakingas Lietuvos banko valdybos narys, kuriojantis finansų rinkos priežiūros sritį.

Punkto pakeitimai:

Nr. [03-185](#), 2021-10-25, paskelbta TAR 2021-10-27, i. k. 2021-22323

Pakeitimai:

1.

Lietuvos bankas, Nutarimas

Nr. [03-153](#), 2020-10-22, paskelbta TAR 2020-10-26, i. k. 2020-22212

Dėl Lietuvos banko valdybos 2017 m. vasario 14 d. nutarimo Nr. 03-27 „Dėl Lietuvos banko finansų rinkos priežiūros politikos patvirtinimo“ pakeitimo

2.

Lietuvos bankas, Nutarimas

Nr. [03-185](#), 2021-10-25, paskelbta TAR 2021-10-27, i. k. 2021-22323

Dėl Lietuvos banko valdybos 2017 m. vasario 14 d. nutarimo Nr. 03-27 „Dėl Lietuvos banko finansų rinkos priežiūros politikos patvirtinimo“ pakeitimo